

VÝKLAD VIERY, DESATERA A PÁTEŘE

Také tento nejrozsáhlejší vzdělavatelný spis Husův vznikl r. 1412 jako náhrada za mluvené slovo. Je to rozbor tří základních modliteb: „Viery“ – tj. vyznání víry Věřím v boha (Kredo), „Desatera“ – tj. desatera přikázání a „Páteře“ – tj. Otčenáše. Hus zde shrnul v systematický výklad své aktuální myšlenky starší, vyslovené porůznu při rozličných příležitostech, ale kromě toho z Výkladu zaznívá i nový tón, do té doby u Husa v jeho českých projevech nezvyklý, tón vlastenecký. Národní myšlenka se tak stala organickou součástí náboženského zápasu, pod nímž byl skryt boj sociální.

(CO JE VÍRA)

Capitolum 4 – Viera

Ještě pro lepší rozum věz, že viera v písmě trojně se běře. Najprvé, jako již řečeno jest, viera jest způsob, jímž člověk hotov jest věřiti a jehož dosáhl jest z písma neb z nějakého pravenie; a ta viera mōž býti i ve zlém stvoření i v dobrém, neb i zlý člověk i dobrý i črt má takú vieru; a ta viera jest viera, již věříme bez ctnosti. Druhé viera jest, již věříme a ctnostni jsme. To jest viera, již z lásky dobřě činíme, skrzě niž Kristus přebývá v našich srdcích, a ta viera nedá zahynúti. Ale prvá k spasení bez této neplatna jest. Protož die svatý Augustin: „Viera bez milovanie marna jest, viera s milováním křesťanova jest; ale jiná ďablova jest, neb i ďablove věrie a třesú sě.“ Třetie viera jest ta věc, v niž neb o niž sě věří, jenž jiná jest než ta, již sě věří.

A tak každý kus písma svatého, tověz každá pravda, jenž má býti věřena a již věříme, jest viera tak nazvaná, a tiem obyčejem celé „Věři v buoh“ slóve viera našě a každý kus té viery. A tak buoh, trojice svatá, pán Ježíš, jeho rozenie od otce i od matky, i všichni kusové, kteréž o něm věříme a máme věřiti, jsú viera našě. Prvá viera a druhá v duši sú; ale tato třetie zevnitř dušě jest, neb prvě jest buoh, též Ježíš člověk, též stvoření světa, nežli tvá neb má dušě jest, a také cierkev svatá obecna, jenž jest sbor všech vyvolených; též všech z mrtvých vstanie a oslavenie ještě nejsú.

A tak viera našě, jenž jest v dušech našich, již věříme, jest i o minulých nám věcech, jako teď, že věříme, že buoh svět stvořil a že syn boží z panny sě urodil, že umřěl, a tak o jiných věcech minulých. Druhé jest o věcech přítomných, to jest, jenž nynie jsú, jakož věříme, že buoh jest jediný a že ten jest trojice svatá nestvořená a že pán Ježíš sedí na pravici otcě boha a že panna Maria a světi apoštolé jsú v radosti nebeské, a tak o jiných mnohých pravdách v písmě okázaných. Třetie také viera našě jest o pravdách budúcích, již věřú věříme, že syn boží přijde súdit živých i mrtvých, že všichni vstanú z mrtvých, kteříž sú nevstali, a že dobří všichni pōjdú u věčný život a zlí u věčný oheň.

Capitolum 5 – Viery založenie

30 Hodné jest také znáti, v které věci viera založenie má; a nemož býti jiné založenie viery než buoh, neb die svatý Pavel: „Založenie jiného nižádny nemož položiti, než jenž jest položeno, jenž jest Kristus Ježíš.“ Protož ty tři ctnosti, dané v rozumu od boha, viera, náďeje a láska, mají člověka najprvé a najviece k bohu a tak ku pánu Ježíšovi táhnúti, aby bohu a v boha najviece věřil, najviece jemu ufal a najviece jeho miloval.

35 Diem, aby bohu najviece věřil. Tu věz, že věrenie má tři stupně. Prvý jest s pochybováním mysl přichýliti k některému pravení. Druhý stupeň věrenie jest bez pochybování, ale toliko z domnievanie mysl přichýliti k pravení. Třetí stupeň jest mysl přichýliti jakžto k pravení neb k pravdě, již buoh, jenž jest prvá pravda, praví neb ukazuje, bez dóvodu od člověka
40 nalezeného. Prvním stupněm věřím tovařiši neb jinému člověku, když mi co praví kromě písma. Druhým stupněm věřím hamfeštóm a papežským listóm, kteříž nemají založenie v písmě. Třetím stupněm věřím písmu svatému, neb to ukazuje jistě pravdu, za niž každý křesťan má na smrt vydati hotově život svůj. A ten třetí stupeň viery slóve jedna viera obecná, neb
45 všechna obec křesťanská jest k ní zavázána pod zatracením; neb o té vieře die spasitel: „Ktož neuvěří, zatracen bude.“ A k tomu die svatý Pavel: „Jeden pán, jeden buoh, jedna viera, jeden křest.“ Neb všichni křesťané mají jednoho pána, jednoho boha, v něhož věrie, a jednu vieru obecnú, již věrie, a jeden křest ve jmě otcě, syna i svatého ducha, jímž se křstie.

50 K té vieře viece jsú zavázáni kněžie než obecní lidé, a tak, aby ji sami prvé uměli a držěli a sprostné učili. Tú věrú najméně každý jest zavázán, aby všechno věřil, což Kristus chce, aby bylo věreno, a nic nevěřil, co Kristus chce, aby nebylo věreno. Protož světi prorokové, chtiec lid k vieře přivésti a v ní zachovati, říekali sú: „Toto die pán buoh.“ A potom apoštolové dávali
55 vždy Krísta na příklad a pravili jeho vóli lidu, aby tak věřili, jako on chce; protož apoštolé neučili jiného, než což Kristus učil a jim, aby učili, prikázal. Též i křesťané všichni mají věřiti, což jest buoh prikázal, aby bylo věreno; ač ne každý vie neb zná všeho, co má býti věreno, ale hotov jest a má býti hotov, když jemu bude pravda z písma svatého ukázána, aby ji mile přijal,
60 a držel-li by co proti písmu, aby pravdu poznaje ihned ustúpil. A hodné jest každému člověku, aby nic všetečně nadržel, ale poznaje pravdu boží pevně se jie držel až do smrti, neb pravda konečně vysvobodí. Neb die pán Ježíš: „Ostanete-li v mé řeči, věru moji učedníci budete, a vy poznáte pravdu a pravda vysvobodí vás.“

65 Protož, věrný křesťane, hledaj pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti, nebť pravda tě vysvobodí od hřiecha, od ďábla, od smrti dušě a konečně od smrti věčné, jenž jest odlúčení věčné od milosti božie i od blahoslavené všie radosti,

70 kteréžto radosti dojde, ktož kolivěk věří v boha i v Jezukrista, jenž jest pravý buoh a pravý člověk.

Capitolum šesté – Co jest věřiti

Tuto znamenaj, že jakož pravie svatý Augustin a svatý Beda, že jiné jest věřiti v buoh neb v boha, jiné věřiti bohu, jiné věřiti boha. Věřiti bohu jest věřiti, že pravda jest, což die buoh. To i zlí činie; i my věřímy člověku, ale ne v člověka. Věřiti boha jest věřiti, že buoh jest. To i zlí činie. Věřiti
75 v boha jest věřě milovati, věřě v něho jíti, věřě jeho sě držěti a jeho údóm sě vtěliti. Túto věřú spravdiv sě čini nevěřící. Tak ti světi pravie. Protož jich řeč znamenajíc, jenž má v písmě založení, máme věděti, že v nižádnú věc, jenž bohem nenie, nemáme věřiti. Protož řečeno jest: i my věřímy člověku, ale ne v člověka, rozuměj, který bohem nenie; a to diem pro pána
80 Ježíše, jenž jest bohem pravým i člověkem, v něhož, jemuž a jehož věřiti mají všichni lidé, jeho nade všechna stvoření milovati, jeho sě milováním držeti a jeho údóm sě vtěliti, to jest býti jedniem svatým mezi svatými, jenž sú údové pána Jezukrista.

Dále věz, že nemáš věřiti v papežě, ani v svatého Petra, ani v pannu
85 Mariji, ale věř, že panna Maria syna božieho, člověka Jezukrista porodila, a věř jí, že což jest mluvila, to jest pravda, a tak budeš věřiti jí, o ní, ale ne v ni. Též o svatém Petru věř, že jest apoštol boží svatý a že po přijetí daru ducha svatého písmo svaté nám ostavil. Též věř, ale ne tak pevně, aby byl zavázán pod věčným zatracením věřiti, že ten člověk, jenž sedí na místě
90 svatého Petra, jest pravým biskupem, nebť móż v tom omýlenie býti, jako je bylo, když jest jedna žena byla, již sú měli všichni za papeže dvě léte a několiko měsiečov, jenž jest slúla Johannes. Protož nižší jest stupeň věřiti, že ten člověk, jenž miesto drží svatého Petra, jest biskupem neb papežem, než věřiti, že svatý Petr jest Kristovým apoštolem. Věř také
95 papeži, když pravdu praví, a věř o papežovi, že drží-li zákon boží a skutky apoštolské, následuje-li Krista a apoštolý, žeť jest svatý; pakli sě protiví život jeho životu Jezukrista, žeť jest protivník Kristov, ačť drží miesto a úrad Kristov. A proto milostivý spasitel, abychom ne ihned měli za svatého, ktož úrad svatý neb miesto drží, ukázal na Jidáší a také i zlí že
100 mohú úrad boží vésti. A v tom má chválen býti pán böh, že skrzě zlé sluhý a nečisté on móż veliký prospěch svým věrným sluhám učiniti. Protož nenie viera křesťanská, by každý, jakž bude římským biskupem nazván, aby ihned byl svatý, jakož i o Jidášovi, jenž jest byl od Krista vzvolen k biskupství, ač ne k spasení; a také příklad jest na ženě, jenž slúla jest Johannes,
105 a o mnohých papežích, jenž sú byli kacieři a pro zlosti zjevné s papežstvie ssazeni.

A věrně divné jest, proč, jakž kto bude biskupem římským volen,

ihned jeho nazývajú otcem svatým, a ciesaře ne tak, ano kráľovstvie jest
úrad svatý jako i biskupstvie, ač kněžstvie jest některým kusem dóstoj-
110 nějšie než kráľovstvie; a nezdá mi se bližšie příčina než chytrost žakovstva,
jenž chce tudy stav svůj v moci k světu vzvelebiti, nad laiky se v moci,
v svatosti, v sboží vznesti a tak je pod se hrózú podkasati. Protož knězie
obecně strašie lidi neučené otcem svatým, jako by on vším světem vládl
a mohl učiniti, což by kolivěk chtěl. A zvláště ti, kteříž učie se ustavenie
115 papežská a chtie mnoho obrokóv mieti, jenž musějí pochlebovati řkúc, že
papež nemóz blúdití, papeže nemá nižádný tresktati, jemu nižádný nemá
řeci: „Proč to činiš?“, poňavadž on jest otec najsvětější. Ale věrný křestan
hledí na skutky vedlé Kristova slova, jenž die: „Po skutciech poznáte je“
a opět: „Skutkóm věřte“ a drží se písma, jenž die: „Každý člověk lhář.“
120 A tak že i papež jest člověk hřešný najméně všedně a že móž hřešiti i smrte-
dlně a že, bude-li dobřě živ konečně, tehdy bude spasen, pakli zle, tehdy
zatracen, neb viera die: „Ktož sú dobré věci činili, pójdú u věčný život,
a kto zlé, pójdú do ohně věčného.“

Capitolum 7

Aby dóvěřil plně, že jiné jest věřiti v boha, jiné bohu a jiné boha a tak
125 že jiné jest věřiti v věc, jiné věc a jiné o věci, dóvod máš z řeči pána Jezu-
krista, v něhož, ani jeho, ani jemuž chtěli sú Židé věřiti; neb ani sú chtěli
milovati jeho jako boha, ani sú chtěli jeho mieti za boha, ani sú jemu věřili
jako bohu. Protož, že sú nevěřili, by bohem byl, řekl jim: „Aniž mne znáte,
aniž otce mého znáte,“ točiz věrú. A proto také řekl jim: „Neuvěříte-li, že
130 já jsem, umřete v hřiechu svém.“ A tak ktož umře, maje rozum k věření,
a nevěře, že Kristus jest bohem, umře v hřieše nevěry. Také, že nevěřili sú
jemu, řekl jest jim: „Pravím-li vám pravdu, nevěříte mi.“ A že sú nevěřili
v něho, chtě jich k tomu popuditi, když sú reptali, řekl jest jim: „Věru
pravi vám, ktož věří v mě, má život věčný.“ Aj, již slyšíš Krista, že chce,
135 aby jeho, jemu a v něho věřili, a tak v otce i ducha svatého, a v nižádnú
věc jinú. A tak „Věři v buoh“ znamenitě ukazuje, že toliko v trojici má
býti věřeno; ale artikuly, to jest kusy jiné, že nejsou božstvie, máme věřiti,
ale ne v ně věřiti. Protož k některému kusu nenie přidáno „v“, tak že nenie
Viera: Věři v početie Kristovo, v narozenie, v trpenie, v mučenie, v ukřižo-
140 vanie; a tak o jiných kusiech.

Ale die Viera: Věřím v boha otcě i v Jezukrista, věřím v ducha sva-
tého. Aj, že každé osobě božské přidává Viera „v“. A k tomu podobně
řekl jest pán Ježíš Martě: „Kto věří v mě, ač umře, bude živ.“ Aj, toť die:
„Věři v mě.“ A dále die: „A každý, ktož živ jest a věří v mě, neumře na
145 věky.“ A že ta pravda nenie buoh, „každý, ktož živ jest a věří v mě,
neumře na věky“, chtě Martu i nás naučiti, abychom v tu pravdu nevěřili,

ale věřili tu pravdu, ihned jest řekl: „Věříš-li to?“, a neřekl: „Věříš-li v to?“ A Marta ihned řekla je: „Ovšem, pane, já sem věřila, že ty jsi Kristus, syn boha živého, jenž jsi na tento svět přišel.“ Aj, kterak tě Marta
 150 řádně odpověděla! Daj buoh, aby neřku nynějšíe staré křesťanky uměly tak v své viere odpověděti, ale i kněžie, jenž mnějice, by najlépe Vieru uměli, neumějí rozděliti, več lidé mají věřiti a več nemají; protož hlásají a hněvivě lid pudie, aby v papeže věřili a v kohož oni káží, a nemajíc ve všem v svatém písmě, by kde velelo věřiti v kterou věc, jedno v boha.
 155 I chtěl bych, aby také nedouky aspoň židé i pohané nynější naučili, jenž nevěrie než v jednoho boha, ač v tom blúdie, že nevěrie v svatú trojici, ani by pán Ježíš byl pravý bóh. Ale že druzí dříve řečení věrie v jinú věc než v boha, protož pravie, že papež jest buoh zemský, a tak mají dva bohy; ale věrným křesťanom jest jediný buoh. Protož druhé „Věři v buoh“, ješto
 160 na mši zpievají, die: „Věři v jednoho boha.“ A o tom bohu a o jednotě poviem něco krátčě.

1 pro lepší rozum pro lepší porozumění; *trojně se běfe* trojím způsobem se pojmá, chápe se – 3 z *někakého pravenie* z nějakého tvrzení, výroku – 8 *die svatý Augustin*: In epistolam Ioannis ad Parthos tractatus (Traktát na Janovu epištolu k Parthům; PL 35, 2055) – 11 *tovéz totiž* – 12 *tiem obyčejem* tím způsobem, tak, proto – 13 *slóve viera* nazývá se Vyznání víry; *kus* článek – 16 *zevnitř dušě* vně duše, mimo duši; *prvé dříve* – 25 *okázanjch* ukázaných, zvěstovaných, zjevených – 26 *jtž věrá* kteroužto vírou

Nadpis: *založení základ, jádro* – 30-31: 1 Kor. 3,11 – 34 *aby jemu ufal* aby v něho doufal – 36 *mysl přichýliti* nakloniti mysl, věnovati s důvěrou pozornost, věřiti – 37 z *domnievanie* z domněnky, z vlastního názoru (že je to pravda) – 39 *bez dóvodu* bez odůvodnění, bez důkazu – 41 *kromě písma* co není v Písmu, v bibli; *hamfeštóm* písemným potvrzením – 44 *hotově ochotně* – 46: Mk 16,16 – 47: Efez. 4,5 – 49 *ve jmě* ve jméno; *sě krstie* křtí se – 51 *sprotné* prosté, nevzdělané; *najméně* přinejmenším – 60 *držel-li by* co kdyby věřil něco, kdyby pokládal něco za pravdivé – 61 *všetečně* nerozvážně – 62 *konečně* nakonec – 63-64: Jan 8, 31-32; *ostanete-li v mé řeči* setrváte-li v mém slově, budete-li se řídit mým slovem

71 *svatý Augustin a svatý Beda*: Augustinus, In Iohannis evangelium tractatus 29 (Výklad na Janovo evangelium; PL 35, 1631); Pseudo-Beda, Symboli apostolici explanatio (Výklad apoštolského Vyznání víry; PL 213, 735) – 75 *v něho jiti* k němu se přiblížiti – 88 *ostavil zanechal* – 90 *mož v tom omýlenie býti* může v tom být omyl – 91-92 *když jest jedna žena byla...*, *jenž jest slúla Johannes*: narážka na středověkou tradici, podle níž byla v 9. stol. (po papeži Lvu IV.) po více než dva roky papežem žena, která přijala jméno Jan VIII.; této tradice bylo často využíváno v boji proti papežství – 95 *držt-li* dodržuje-li, zachovává-li – 97 *držt* zaujímá, zastává – 102 *římským biskupem* papežem – 103 *vzvolen k biskupstvi* vyvolen jako jeden z apoštolů – 105 *pro zlosti zjevné* pro veřejné špatné skutky, pro hříchy

107 *věrně věru*, zajisté – 109 *některým kusem* pro některé stránce – 110 *chytrost zákovstva* vychytralost duchovenstva – 112 *pod se hrózú podkasati* podrobiti si zastrašováním – 114 *ustavenie* ustanovení, nařízení – 115 *obrokóv* obročí, tj. statků, z nichž plyne kněžím důchod – 116 *blúdití býti* v bludu – 118 *vedlé* podle; cit. Mat. 7,20 – 119: srov. Jan 10,38; Řím. 3, 4 – 120 *hriešný najméně všedně* dopouštějící se přinejmenším všedních (nikoli smrtelných) hříchů – 122-123: srov. Jan 5, 29

124 *aby dówěřil* abys dówěřoval, abys věřil – 128-132: Jan 8, 19 a 24 a 45 – 133-134: Jan 6, 47 – 136 *znamenitě* významně, výrazně – 137 *že nejsou božstvie* že nejsou božského původu

143-149: srov. Jan 11,26-27 – 148 *ovšem* zcela, plně – 149 *kterak tě* *kterakť* je – 152 *rozděliti* rozeznati – 153 *hněvivě* s hněvem; *pudie* ženou, dohánějí, nutí – 157 *by byl* že by byl – 159 *druhé* „Věři v buoh“: tj. Vyznání víry nicejsko-cařihradské

(SVĚCENÍ NEDĚLE)

A aby lidé neklamali bohem řkúc: „Já svátky světím, když sám nedělám,“ sedmeré věci bráni v neděli nedělati; neb ktož hřeší a kto k hříechu přivolí, spolu trpěti mají. Protož pokládá šestero, jenž má od člověka v neděli od diela býti zdržieno, to věz: syna, dceru, pacholka, děvku, hosti a hovado. Protož psáno jest, že Neemiáš bránil jest, netoliko zaviera je brány a osazuje, aby na trh v neděli nenesli, ale i před městem nedal jest prodávati. Protož takto die ten svatý Neemiáš: „Viděl sem mezi Židy, ani tlačie lisicě v neděli a nosie břemena a obtěžujice osly vínem a jahodami vinnými a fiky, a všelikaké břiemě ano nosie do Jerusaléma v den nedělní, a zaklel sem je, aby v den, v kterýž prodávati slušie, prodávali. A Tyrští přebývali sú v Jerusalémě, nosiece ryby a všechny prodajné věci, a prodávali sú v svátky synóm Juda a Jerusalémským. A tresktal sem staršie vládář Juda a řekl sem jim: ‚Kaká jest to věc zlá, kterýž vy činíte a škvrníte den svátečný? Zdaliť sú téhož nečinili otcové naši, a přivedl jest buoh náš na nás toto zlé a na toto město? A vy přidáváte hněvu na Izrahel rušiece neděli!‘ A stalo se, když stály sú brány jerusalémské v neděli, řekl sem: ‚Zavřete brány!‘ A zavřeli sú brány. I prikázal sem, aby jich neotevřeli, jeliž po svátku. A z slůh mých mnohé ustavil sem nad branami, aby nižádný nevnese břemene v den sváteční. I nechali sú trhovci všech věcí tržných před Jerusalémem jednú i druhé. A zaklel sem je a řekl sem jim: ‚Proč jste přede zdí? Učíníte-li to v druhé, pustím ruku na vás.‘ Protož od toho času nepřišli sú v svátek. I řekl sem kněžím, aby vyčistili se a přišli k ostrazení bran a k svěcení svátka. I proto vzpomeň na mě, bože můj, a odpusť mi vedlé milosrdenstvie slitování tvých.“

25 Aj, teď máš dobré naučení od dobrého kniežete Neemiáše, jenž jsa u vězení u pohanského krále vyprosil jest na bohu postem, modlením i jinými činy dobrými, že pohanský král dal jemu svobodu, aby jel do své vlasti, a dal jemu i próvod i penieze, aby Jerusalém zase ustavil, jenž jest byl i s chrámem vypálen; a když je ustavil, tehdy kraloval v něm. A teď slyšíš, *kterak* že nedal tržiti v svátek, hnal z města i od města a tresktal staršie, a zvláště kněží, že sú trhív v svátek dopustili. A že to dobré učinil, prosil jest pána boha, aby na něho se rozpomenul. Ó, by též nynie kniežata a páni učinili, aspoň neděli, již jest sám buoh ustavil, právě svému lidu

světiti kázali a nedali neřku tržiti, jenž móż kromě neděle dobře býti, ale
35 aby nedali v kostky hráti, tancóv strojiti a jiných zlostí vésti, jakožto
smilstvie a cizoložstvie, jakož jest bránil ten dobrý Neemiáš. Neb tudiež
psáno jest, že die: „Viděl sem Židy, ano pojímají ženy azoditské, amoni-
tidské a moabitidské; a jich děti od polu mluviechu azoditsky a neumiechu
40 mluviti židovsky a mluviechu vedlé jazyka lida a lida. A tresktal sem je
a lál sem a bil sem z nich muže a stínal sem je. Zaklel sem je v bohu, aby
nedávali dcer svých synóm jich a nebrali dcer jich synóm svým a sobě,
řka: „I zdali týmž obyčejem nehřešil jest Šalomún, král izrahelský? A jistě
v lidech mnohých nebyl jest král rovný jemu; a mil bieše bohu svému
a posadil jest ho buoh jeho nade vším Izrahelem. I jeho uvedly sú v hřiech
45 ženy cizozemské! Zdali i my neposlušní učiníme každý hřiech hrubý tento,
abychme přestúpili v bohu pánu našem, abychme pojímali cizie ženy?“ “

Aj, teď máš, že toto dobré knieže bránilo, aby nepojímali Židé žen po-
hanských, ač by i vieru chtěly přijieti, a to pro dvě: najprvé, aby ženy ne-
odvedly jich od boha k modlám, jako sú odvedly Šalomúna krále, bohu
50 milého a múdrého; druhé proto, aby jazyk židovský nezahynul, jakož die,
že slyšal jest děti, ani židovsky neumějí a mluvie od poly pohanskými
řečmi. Aj, pro to dvě zlé bil je, mrskal a muže stínal! Též by kniežata, páni,
rytíři, vládyky, měšťené měli brániti, aby lidé jich nesmilnili, a zvláště
necizoložili; pakli by nechtěli nechati, ale mrskati, býti, ale nesmiem řeči
55 zabiti, ač tento svatý stínal jest; neb potom Kristus, král milostivý, ne-
chtěl jest cizoložnicě ihned na smrt odsúdiť. Také mají se postaviti, aby
česká řeč nehynula. Pojme-li Čech Němkyni, aby děti ihned se česky učily
a nedvojily řeči; neb řeči dvojenie jest hotové záviděnie, roztrzenie, popu-
zenie a svár. Protož svaté paměti Karel cesař, král český, prikázal jest byl
60 Pražanom, aby své děti česky učili a na radném domu, jemuž německy
řiekají rathaus, aby česky mluvíli a žalovali. A věrně, jakož Neemiáš, sly-
šav, ano dietky židovské mluvie od polu azotsky a neumějí židovsky,
a proto je mrskal a bil, též nynie hodni by byli mrskánie Pražené i jiní
Čechové, jenž mluvie od poly česky a od poly německy, řiekajíc toboľka
65 za toboľka, líko za lýko, hantuch za ubrusec, šorc za zástěrku, knedlík za
šišku, renlík za trérožku, pancieř za kruněř, hunškop za konský náhlavek,
marštale za konnici, mazhaus za svrchní sien, trepyky za chódy, mantlík za
pláštiek, hauzsknecht za domovní pacholek, forman za vozataj. A kto by
mohl vše vypsati, co sú řeč českú již změtli, tak že kdy pravý Čech slyší,
70 ani tak mluvie, nerozumie jim, co mluvie; a odtud pocházie hněv, závist,
rozbroj, svárové a české potupenie.

Také ten Neemiáš v též kapitole, česky v též hlavizně, die, že zahnal
od sebe knězě, jenž jest z těch žen ženu pojal. Protož die tu: „A z synóv
Jojada, syna Eliazib knězě velikého, svak bieše Sanabalat Heronites, toho
75 sem zahnal od sebe. Rozpomeň se, pane bože můj, proti těm, kteříž po-

škvrniji kněžstvie a rád kněžský a jáhenský. Protož vyčistil sem je ode
všech žen cizozemských a ustavil sem kněžské řady a jáhnův, každého
v službě jeho, a obět dřev v časy ustavené a v prvých obětech. Vzpomeň na
mě, bože můj, v dobré!“ – Nu, králi, knieže, pane, rytieři i obcě, naučte se
80 od toho svatého kniežete kněžím netrpěti smilstvie a cizoložstvie zjevného;
neviňte jich k sobě, ale jakožto tento jest zahnal pryč od sebe kněze smil-
ného, též i vy! Teď máte příklad, a pak svatého Pavla prikázanie, jenž die:
„Když ten, jenž bratr slóve, mezi vámi jest smilník neb lakomec, s takými
aniž jezte.“ Aj, svatý tento netoliko zahnal, ale prosil pomsty od boha na
85 tu kněží, jenž kněžstvie hříechy svými škvrie! Druhé naučte se kněží
řediti, aby v svém řadu stáli, a každý, čím má v duchovenství slúžiti, ať
slúží, jako ten Neemiáš učinil. Protož i řekl jest: „Rozpomeň se na mě, pane
bože, k dobrému.“ I uslyšal ho pán buoh, že svátky prikázal světiti, a kto
nesvětíl, nad tiem pomstil, a kněží zlú tresktal, od sebe hnal a jinú kněží
90 zriedil.

Ale nynější kněží smilnú k sobě vinú a od služby duchovnie odvedúc
porúcie jim úrad světský. A tak ten, jenž by měl býti pilen duše, bude,
nechaje duše, pilen počtu, kuchyně a koně. A ktož chce právě prozrieti,
spatří, že světští jsú velmě kněžským neřadem vinni; takéž se jim i vede,
95 ani mnějic, by skrzě úrad kněžský, jenž slóve neřad, zbohatili, ani ovšem
hynú a psejí. Protož pravie to věrní, a já s nimi, že nelžě jest, by se křes-
ťanstvo v boží vůli upokojilo, dokadž nebude v svuoj řad navedeno kněž-
stvo, jenž zvláště svátkův nesvětie: poňavadž v stavu svém bez božieho
prikázanie drženie stojie, nechtiec znamenati, že písmo, proč máme světiti
100 neděli, die: „V šesti dnech učinil boh nebe i zemi, moře i vsecky věci, kte-
réž v nich sú, a odpočinul v den sedmý; a požehnal dne sedmého a osvětíl
jej.“ A mezi jinými příčinami řadu diela šesti dnův ráčil jest nám pán buoh
dáti ten příklad, kterak, kdy a proč máme jemu se modliti, klaněti nábožně
slúžiece. Neb jakož buoh odpočívá od věčnosti, tověz že nikam se nehýbá,
105 ale v sobě přebývá, tak my máme varovati se hříecha, dokad budeme živi.
A jakož buoh třmi řady učinil tři strany světa, tověz nebe, zemi, moře,
a jiné věci v nich, též chtěl jest od trojích lidí v neděli tak ctěn býti, tověz
od bohomyšlných, jenž myslí v nebesiech přebývají, od pracovitých, jenž
zemské věci dóstojně řiedie, od počínajících pokánie, jenž jsú v skrúšení
110 a v bolesti. Ale že ti v horkosti věci světské opúštějí, protož často jsúc
chlipností přemoženi, v hříechy zasě padají, jakož moře často se z břehu
vypúštie.

Pak přestal sedmý den pán buoh od tvoření, tak věz, že již nic nového
nestvořuje, by z ničehož činil, jako najprvé svět stvořil, ale stvořuje večas
115 lidí, hovada a jiné věci v zvláštniem bytu, kteréž jest v jich počátciech
stvořil prvě; jako mě i tě stvořil v zemi, že sem já z země, ty též. Také
stvořil nás v Adamu a v Evě; neb jinak, by to ne tak bylo, země nebyla by

náš počátek, ani Adam otec, ani Eva mámě, a to jest proti písmu. A tak buoh, jenž jest trojice svatá, činí ještě díelo, stvořuje, zachovává a způsobuje všechna stvoření. A tak když die písmo: „Odpočinul böh v sedmý den po šesti dnech,“ učí nás, kterak my po diele šesti dnův v neděli máme jemu čistě a pilně slůžiti, a tak, jakož die svatý Augustin: „Odpočinul, že nám odpocinůti kázal.“ Neb jakož říkáme duom veselý a knihy utěšené proto, že lidé v tom domu jsou veseli a v knihách utěšení mají, též böh jest dóm, v němž světí přebývají, a knihy života, v něž když hledie, utěšeni jsou. Protož pro toto odpocívání máme všichni naše činy říediti, protož die David: „Odpocívajte a vizte, že sladký jest pán.“

1 aby neklamali bohem aby neklamávali boha – 2 sedmeré věci sedm (různých) věcí – 3 šestero šest věcí – 4 děvku děvečku – 5 Neemiáš: perský správce v Judsku (v 5. stol. př. n. l.), který se zasloužil o obnovu života, rozvráceného babylónským zajetím – 6 osazuje obsazuje strážemi; ale i ale ani – 7-24: Neh. 13, 15-22 – 8 liscě lis; obléžujice osly nakládajice na osly; jahodami vinnými vinnými bobulemi, hrozny – 10 zaklel sem je zapřisáhl jsem je – 12 synóm Juda Židům – 13 vládář správce – 16 stály sú byly v klidu, neotvíraly se – 18 jeliž až; ustavil sem postavil jsem na stráž, ustanovil jsem (jako strážce) – 20 jednu i druhú jednou i podruhé – 21 v druhé podruhé; pustím ruku na vás potrestám vás – 22 aby vyčistili se aby se očistili (tj. kropením krví) – 23 k ostrážení k střežení

30 tržiti kupčiti, obchodovati – 35 jiných zlostí věsti konati jiné zlé skutky – 37-46: Neh. 13,23-27 – 37 ano jak; ženy azoditské, amonitidské a moabitidské: ženy neizraelského původu z krajů sousedících s Judskem – 38 od polu (dále též od poly) z poloviny – 39 vedle jazyka lida a lida jazykem obecného lidu – 44 posadil jest ho ustanovil ho vládcem – 46 abychme přestúpili v bohu abychom se dopustili přestupku proti bohu

48 ač by i kdyby; přijieti přijmout – 54 nesmiem neodvažuji se – 56 nechtěl jest cizoložnicě ihned na smrt odsúdit: srov. Jan kap. 8; se postaviti zasaditi se – 58 aby nedvojily řeči aby neměly dvojí řeč; řeči dvojenie dvoujazyčnost; závidenie nenávisť – 59 Karel... přikázal jest byl: srov. Návrh zákoníku Karla IV., tzv. Majestas Carolina 19 (v. náš Výbor I, s. 794) – 60 na radném domu na radnici – 66 za náhlavek za ohlávku – 69 sú změlli zmátli, zkazili – 70 ani kteří, kdo – 71 české potupenie pohana Čechů

73-79: Neh. 13, 28-31 – 74 Jojada: jeden ze synů jeruzalémského velekněze Joiady (jenž byl synem velekněze Eliasiba) se stal zetěm Nehemiášova odpůrce, místodržícího v Samaři Sanballata Choronského – 76 jáhen: nižší duchovní, pomocník chrámový (u Židů) – 81 neviňte jich k sobě nemějte je u sebe – 83-84: srov. 1 Kor. 5, 11 – 85 na tu kněží na to kněžstvo, na ty kněze – 86 řediti, aby v svém řádu stáli řídit, aby dodržovali svůj řád – 90 zřiedil zřídil, ustanovil

91 nynější kněží smilnú k sobě vinú dnešní (páni) mají u sebe nemravné kněží, podporují nemravné kněžstvo – 92 porúčie svěřuji – 93 bude... pilen počtu bude se starati o účty, o peníze; právé správně, řádně; prozřieti prohlédnouti, viděti do toho – 95 ani mnějic neboť domnívajice se; by zbohatili že by zbohatli – 96 psejí kazí se, ničí se – 97 navedeno uvedeno (zpět) – 99 znamenati vzíti na vědomí – 100-102: Exod. 20, 11 – 101 osvětil posvětil – 102-103 řádu... příklad příklad pořádku – 104 tověz totiž, to jest – 106 třmi řády třemi ustanoveními – 108-109 počínajceti, pracovití, bohomyslní: tři stupně lidí, kteří žijí duchovním životem, začátečníci se k takovému

životu připravují, činní již konají skutky v souladu s požadavky duchovního života, rozjímající jsou již schopni rozjímat o bohu (filosofovat) – 110 *v horkosti* v žáru, v zápalu – 112 *sě vypúštie* vystupuje

114 *večas* v tento čas, nyní – 115 *v zvláštniem bytu* jednotlivě – 119 *zpsobuje* tvoře – 120-121: srov. Gen. 2,2 – 122 *jakož die svatý Augustin: De Genesi ad litteram* (Doslovný výklad Genese; PL 34, 302) – 123 *utěšené* potěšující – 127: srov. Ž. 33, 9

O CÍRKVI

V období vyhnanství, a to 8. června 1413, dokončil Hus také svůj nejvýznamnější spis latinský. Je to rozsáhlý traktát o 23 kapitolách *De ecclesia (O církvi)*, myšlenkově i slovně se opírající silně o Viklefa. Hus převzal Viklefovo učení, zejména pokud mělo sociální dosah, zatímco odmítal některé jeho názory věroučné, zvláště tzv. názor o remanenci při svátosti oltářní (podle něhož při proměňování chléb zůstává ve své podstatě chlebem a mění se v tělo Kristovo jen symbolicky). Převzal i učení, že církev je sbor vyvolených k spasení, v jehož čele stojí Kristus, a nikoli organizace vedená a řízená papežem. Hus z tohoto názoru sám pro sebe vyvodil, že se i po vyhoštění papežem může pokládat za člena církve, a naopak že se z církve sám vylučuje papež a každý jiný duchovní, žije-li v hříchu. Tím se Hus postavil proti autoritářství a místo důstojnosti plynoucí z postavení dosadil nové měřítko hodnocení lidí: jejich vlastní život.

(O TĚLE A O HLAVĚ CÍRKVE)

Dále je třeba si uvědomit, že Kristus je nazýván hlavou církve proto, že je nejdůstojnější osobou v lidském pokolení, udílející všem jeho údům pohyb a vnímání. Jako je totiž u člověka hlava nejvýznamnější částí těla, rozuměj lidského, která udílí tělu a jeho částem pohyb a vnímání a bez níž nemůže ani tělo, ani žádný jeho úd žít vskutku přirozeným životem, tak Kristus, jsa pravý bůh a pravý člověk, je osoba, která udílí duchovní život a pohyb své církvi a každému jejímu údu a bez jejíhož vlivu nemůže nikdo žít ani vnímat. A jako jsou v lidské hlavě soustředěny všechny smysly, tak jsou v Kristu „skryty všechny poklady moudrosti a známosti boží“, jak je patrné z epístoly ke Kolossenským 2. Shora vyslovená myšlenka je obsažena v témže listu Apoštolově ke Kolossenským 1: „Všecko skrže něho a v něm stvořeno jest. A on jest přede všemi a všecko jím trvá. A on jest hlava těla církve, který jest počátek, prvorozený z mrtvých, aby on ve všem měl prvenství, poněvadž se zalíbilo bohu, aby v něm všecka plnost přebývala a skrže něho aby smířil se sebou všecko.“

Jednotu pak těla církve ukazuje Apoštol v 1. listě Korintským 12, kde předně říká, že „rozdílnost darů milosti, služeb a působení“ pochází od jednoho duchovního pána, který působí ve všech. Milost totiž musí předcházet: ona je začátek služby u duchovních a začátek práce u laiků. Milost pak dává duch. Pán přijímá službu a bůh službu vyžaduje. „Jednomu,“